

Hirm tervise pärast. Hirm haiguste ees.

Dr Lembit Rägo, Rahvusvaheliste Meditsiiniteaduste Organisatsioonide Nõukogu (Council for International Organizations of Medical Sciences – CIOMS, Geneva, Switzerland)

Vikipeedia defineerib hirmu kui tundmust, mis tekib olendi turvalisust ähvardava olukorra puhul, kui ei teata, kuidas ohust pääseda või paistab, et enda turvalisust ei saagi tagada (1). Ja väidab, et hirm motiveerib vältimiskäitumist - vältimine vähendab hetkeliselt hirmu ja see omakorda kinnitab vältimist ega lase reaktsioonil kustuda. Hirm võib olla ratsionaalne ehk põhjendatud ja irratsionaalne ehk põhjendamatu. Haigulik irratsionaalne hirm võib kujuneda foobiaks.

Kahjuks puutume elu jooksul kokku väga erinevate hirmudega ja hirm tervise pärast, mille hulka kuuluvad ka hirmud spetsiifiliste haiguste või nende sümptomite ees, on kindlasti üks olulisemaid hirmude liike millega meil kõigil oma elu mingitel etappidel tegeleda tuleb. Tervisehirmudega seoses näeme ka nii vältimiskäitumist kui ka foobiate formeerumist nii üksikisiku kui ühiskonna tasemel. Samas, hirm tervise pärast tekib eelkõige siis kui elu on väärtustatud. Kui elul pole “väärtust” siis pole hirm tervise pärast väga oluline prioriteet. Seega on tervisehirmude teke ja mõju tervisekäitumisele keerukas, suuresti kontekstist sõltuv nähtus.

Tervisehirmud võivad olla individuaalsed üksikisiku tasandil ja kollektiivsed – need mida, me kollektiivselt tervise vallas kardame. Kollektiivseid tervisehirmud leiavad sageli tee tervisepoliitikasse ja kajastuvad tervisepoliitilistes otsustes. Igal aastal võtab Maailma Terviseassamblee (World Health Assembly – WHA) vastu hulga resolutsioone (2). Kas need peegeldavad kollektiivseid tervisehirme maailmatasemel? Kas Maailma Terviseorganisatsiooni (World Health Organization - WHO) tegemiste prioriteetid (3), mis juhinduvad igal aastal vastu võetavatest arvukatest WHA resolutsioonidest peegeldavad adekvaatselt liikmesriikide (194) kodanike individuaalseid ja kollektiivseid tervisehirme? Kuivõrd on tegemist kõverpeegli, mis peegeldab liikmesriikide hirme ja foobiaid seoses tervisepoliitiliste otsuste vastuvõtmise tagajärgedega nagu vajadusega eraldada rohkem eelarvevahendeid rahvatervise vajadusteks, või minek vastuollu mingi liikmesriigi poliitikaga?

Tänapäeval vormib nii individuaalseid kui kollektiivselt tervisehirme väga oluliselt meedia, sealhulgas sotsiaalmeedia oma erinevates vormides. Kuidas mõjutab see vormimine nii individuaalset kui kollektiivset tervisekäitumist? Kuidas hinnata ja juhtida meedia mõjusid tervisehirmude kujunemisel oleks kindlasti väärt uurimistöö valdkond.

Viited

1. Hirm. Vikipeedia <https://et.wikipedia.org/wiki/Hirm> , vaadatud 12.08.17
2. World Health Assembly - <http://www.who.int/mediacentre/events/governance/wha/en/>, vaadatud 12.08.17
3. WHO Leadership priorities - <http://www.who.int/about/agenda/en/> , vaadatud 12.08.17